

Orvelte in herfstseer (foto Eric Wanders)

We hoeven u niet te vertellen dat Orvelte één van de mooiste Drentse dorpen is. Wie kent Orvelte niet? Alom wordt het dorp geroemd als één van de meest gave exemplaren van het Drentse esdorp. Vandaag laten we u kennismaken met de meer onbekende kanten van Orvelte. We maken een wandeling door het veld ten westen van het dorp, langs de oude Noordesch en aan de overkant van het Oranjekanaal. Daar ligt één van de overgebleven stukken van het Ellertsveld: het Orvelterzand sinds jaar en dag eigendom van Stichting Het Drentse Landschap.

lengte route 8 km. Korte route 4 km.

startpunt parkeerplaats aan de westkant van Orvelte, d.w.z. aan de kant van Westerbork, kosten € 3,00 (parkeerautomaat aan de uitgang).
Startpunt korte route: parkeerplaats bij punt 11.

gps-coördinaten startpunt
N 52° 50' 34" / O 06° 39' 10"

openbaar vervoer vanaf het station Assen de bus richting Zweeloo nemen.
Zie www.9292ov.nl of bel (0900) 9292.

honden zijn niet toegestaan vanwege het vee.

begaanbaarheid paden goed, soms zijn enkele paden wat modderig.

Onderweg gaat u met eigen ogen zien hoe Stichting Het Drentse Landschap haar best doet voor de natuur en voor het Drentse cultureel erfgoed.

Natuur en erfgoed zijn ook úw aandacht meer dan waard! Steun ons... Dat kan op verschillende manieren. Kijk voor meer informatie op www.drentslandschap.nl. We hebben elkaar hard nodig de komende tijd!

Het Drentse Landschap

© Stichting Het Drentse Landschap (augustus 2012)

Kloosterstraat 5, 9401 KD Assen • Postbus 83, 9400 AB Assen
(0592) 31 35 52 • info@drentslandschap.nl • www.drentslandschap.nl
www.facebook.com/drentslandschap

ROUTEBESCHRIJVING

- 1** Ga vanaf de parkeerplaats linksaf richting dorp. Bij het tolhuis loopt u meteen linksaf het dorp uit. Voorbij de boerderijen neemt u rechtsaf het klinkerweggetje Kromboom.
- 2** Kromboom wordt een asfaltweggetje. Neem eerste pad links richting Reijntjesveld. Bij de bosrand rechtsaf. Aan het eind van de bosrand ziet u de IJzertijdboerderij.
- 3** Vanaf de boerderij loopt u terug naar het punt bij de bosrand en vervolgt u uw weg over de akker. Het pad brengt u terug naar het weggetje Kromboom. Daar gaat u linksaf.
- 4** Na ongeveer 150 meter gaat u rechtsaf het veld op (paaltje met geel-rode markering). Steek het veld recht over tot aan de sloot. Blijf de sloot volgen.
- 5** Een bruggetje brengt u naar de overkant van de sloot. U steekt de bossingel door en komt uit op een breed pad, het Stokkakersdiekie waar u rechtsaf gaat.
- 6** Het Stokkakersdiekie brengt u naar de brede Schapendrift. Ga linksaf, de zandweg wordt een klinkerweggetje. Ga daar niet rechtsaf, maar blijf de weg rechtdoor volgen. Na enkele bochten houdt u voorbij het Orvelterstroompje op de driesprong rechts aan.
- 7** Ga bij het Oranjekanaal rechtsaf.
- 8** Steek het kanaal bij de Orvelterbrug over, ga aan de overkant even linksaf en neem na ongeveer 25 meter het pad rechtsaf. Volg dit pad over het land en langs de bosrand.
- 9** Via het wildrooster gaat u rechtsaf het Orvelterzand op. Volg linksaf de paaltjesroute met paarse koppen.
- 10** De paaltjesroute brengt u via het wildrooster naar de overkant van het Orvelterzand. Aan de andere kant van het raster meteen rechtsaf de laan volgen. Op het laatst buigt het pad naar links naar de weg.
- 11** Op de weg gaat u rechtsaf naar het Oranjekanaal. Daar weer rechtsaf terug naar de Orvelterbrug. U kunt het beste het pad tussen de bomen en de sloot nemen.
- 12** Vanaf de brug brengt de Brugstraat u terug naar Orvelte. Ga rechtsaf het dorp in om wat rond te kijken. Via de Dorpsstraat komt u terug bij de parkeerplaats.

Voor de laatste nieuwtjes, activiteiten en aanbiedingen volg ons op Facebook: www.facebook.com/drentslandschap

Ontdek onbekend Drenthe met de Knapzakroutes!

Maak kennis met ruim 60 wandelingen door het onbekende Drenthe. De Knapzakroutes zijn zorgvuldig samengesteld met oog voor natuur en cultuur. Voor informatie en bestellen kunt u terecht in onze webwinkel: www.drentslandschap.nl/winkel.

Achtergrondinformatie over het gebied

Beschermd dorpsgezicht (punt 1 in de route)

Omdat Orvelte destijds één van de weinig overgebleven gave Drentse esdorpen bleek, is het dorp een ingrijpende ruilverkaveling bespaard gebleven. In 1961 werd Orvelte aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Vanaf eind jaren zestig begon Stichting Orvelte de monumentale boerderijen in het dorp te kopen. Men probeerde het dorp eruit te laten zien zoals het er halverwege de negentiende eeuw uitzag. Tegelijkertijd ging Staatsbosbeheer in de omgeving van Orvelte esgronden en weilandjes verwerven om ze op de ouderwetse manier te gaan beheren.

Toen Stichting Orvelte in 1999 in de problemen kwam, heeft Het Drentse Landschap zich ontfermd over het beheer van de eigendommen. Staatsbosbeheer en Het Drentse Landschap werken sindsdien nauw samen bij het beheer van dit unieke stukje esdorpenlandschap. In de Dorpsstraat vindt u een informatiecentrum van Het Drentse Landschap waar ook een TIP is gehuisvestigd. U kunt er informatie krijgen over de wandelingen die rond het dorp Orvelte zijn uitgezet.

Boerderij uit de IJzertijd (punt 2)

De vondsten van sporen van bewoning bij de aanleg van de nieuwe 'rondweg' ten zuiden van Orvelte brachten archeologen op het idee een boerderij uit de IJzertijd na te bouwen. Dit tijdperk begon circa 750 v.Chr. en duurde tot het begin van de jaartelling. Uitgangspunt was de opmeting van één van de plattegronden van een boerderij die op het Hijkerveld gevonden was. Eiken palen vormen het skelet van de boerderij in Orvelte. De wanden zijn gevlochten van twijgen en aangesmeerd met leem. Op het dak ligt riet. Een schoorsteen is er niet. De rook van het haardvuur verdwijnt gewoon door het rieten dak. Binnenin heeft de boerderij één grote ruimte. Hier leefde het boerengezin samen met hun dieren. Het zou tot in de achttiende eeuw duren voor in Drenthe een scheidingsmuur tussen de woning en het bedrijfsgedeelte normaal was. Ook in de Bruntingerhof, de oudste boerderij in het dorp Orvelte, leefden in het begin mens en dier nog in één ruimte.

IJzertijdboerderij (foto Hanna Schipper)

Rustveld (punt 4)

U loopt over het Rustveld, een tot landbouwgrond ontgonnen heideveld. Door het gebied te laten begrazen probeert Staatsbosbeheer de natuur hier nieuwe kansen te geven en zo de effecten van de ontginning weer terug te draaien. Regelmatig loopt in dit gebied de Orvelter schaapskudde. Deze kudde telt zo'n 300 Schoonebeker heideschape. De schaapskooi vindt u aan het begin van de Schapendrift in het dorp.

Korenbloem (foto Henny Leijters)

Schapendrift (punt 6)

Langs de Schapendrift bracht de scheper van Orvelte zijn kudde naar het Ellertsveld ten noorden van het dorp. Struikgewas aan weerszijden moest voorkomen dat de dieren zich onderweg aan het akkergewas op de essen tegoed gingen doen. Links van het pad ligt de Noordesch, zo'n acht hectare verdeeld in meer dan vijftig akkertjes. Staatsbosbeheer is hier jaren geleden begonnen om de oude akkergewassen weer in te zaaien. Het belangrijkste product is winterrogge. Daarnaast worden aardappelen, boekweit, haver en voederbieten verbouwd. Met deze oude gewassen keerden ook 'ouderwetse' akkerkruiden als korenbloem, kamille en korensla terug. Rechts van de Schapendrift liggen weilandjes die afwateren op het Orvelterstroompje. Verderop op de Schapendrift passeert u het gekanaliseerde stroompje.

Oranjekanaal (punt 7)

Halverwege de negentiende eeuw was een dorp als Orvelte nog helemaal van het Ellertsveld afhankelijk. Voor een vruchtbare es was veel schapenmest nodig. Om een grote kudde schape te kunnen houden moest je over een flink heideveld kunnen beschikken. U kunt zich dan ook voorstellen dat de boeren de aanleg van het Oranjekanaal met lede ogen aanschouwden. Desondanks gingen in 1853 de Drentsche Veen en de Midden Kanaal Maatschappij vol enthousiasme aan de slag. Men slaagde erin om binnen een paar jaar een kanaal aan te leggen van de Drentsche Hoofdvaart naar de Bargerven bij Emmen. Economisch gezien is het kanaal nooit een succes geworden. Er waren teveel sluizen en het Oranjekanaal bleek te ondiep!

Ellertsveld (punt 8)

Vroeger strekte zich hier het eindeloze Ellertsveld uit, nu is het aardappelland zover als het oog reikt. Het veld verloor zijn functie als 'mineralenreservoir' toen kunstmest de rol van de schapenmest overnam. Daarna duurde het overigens nog heel wat jaren voor het Ellertsveld interessant voor investeerders werd. Dit deel van het veld werd pas na de Tweede Wereldoorlog ontgonnen.

Orvelterzand (punt 9)

Het Orvelterzand is een restant van het Ellertsveld. Toen Stichting Het Drentse Landschap het terrein begin jaren 70 verwierf, besloot men de verbossing van de heide een halt toe te roepen door er schapen en later Schotse hooglanders te laten grazen.

Lopend over het Orvelterzand kunt u goed zien dat de grazers een waardevolle bijdrage leveren aan het in stand houden van een heidelandschap.

Het deel van het Orvelterzand waar de route door loopt, heeft zich in de loop van de jaren ontwikkeld tot een fraaie boomheide.

Bomen op de heide (foto Hanna Schipper)

Op enkele plaatsen is nog goed te zien waar het Orvelterzand zijn naam aan te danken heeft: er komt nog altijd op kleine schaal open stuifzand voor. Vroeger werd het zand losgemaakt door schapenhoeven en het steken van heideplagen. Nu zijn het vooral de runderen die de begroeiing steeds weer open trappen.

Productiebos op de heide (punt 10)

De route laat heel fraai zien wat er met de grote stille Drentse heide is gebeurd. Een deel werd ontgonnen tot landbouwgrond. U zag het bij het Oranjekanaal. Een ander deel was te slecht, te zanderig en te veel geaccidenteerd, zoals het Orvelterzand. En voor de grond die geen geschikte landbouwgrond was, maar te goed om zo maar te laten liggen, was de aanleg van een productiebos met dennen, sparren en lariksen een goede optie. U ziet links een dergelijk bos van Staatsbosbeheer.

Bruntingerhof (punt 12)

Van de zeventien boerderijen die het dorp vroeger telde, zijn er acht behouden. Een deel van het dorp is herbouwd met oude panden elders uit Drenthe. De grootste en oudste boerderij van het dorp is de Bruntingerhof. Deze vakwerkboerderij is in 1968 hierheen verplaatst vanuit Bruntinge met delen die uit circa 1650 stammen.

(foto Eric Wanders)

Op zoek naar de geschiedenis van Orvelte

In Orvelte wandelt u over keienstraatjes langs oude boerderijen met prachtige erven. Naast exposities worden er bijzondere verzamelingen van ambachtelijke spullen en kunstnijverheid tentoongesteld. Van het vroege voorjaar tot het late najaar zijn er allerlei evenementen.

Orvelte is voor voetgangers en fietsers vrij toegankelijk. Voor parkeren en sommige bezienswaardigheden moet een toegangsprijs worden betaald. Het informatiecentrum van Het Drentse Landschap aan de Dorpsstraat 1a is vrij toegankelijk.

In Ottenshoes kunt u de multimedievoorstelling 'Het Orvelter Dagboek' bekijken. Het Amerikaanse meisje Kathy Williams vindt het dagboek van haar overgrootmoeder, rond 1900 onderwijzeres in Orvelte, die naar Amerika emigreerde. Waarom? Vanwege een ongelukkige liefde? Kathy gaat in Orvelte op zoek naar de historie erachter.

Voor kinderen is een leuke kinderknapzakroute uitgezet: www.kinderknapzakroutes.nl

Zie voor meer informatie over wat er in Orvelte te zien en te doen is op: www.orvelte.net.

Op vakantie bij Het Drentse Landschap?

Het Drentse Landschap heeft prachtig gelegen vakantiewoningen in of vlakbij natuurgebieden. Het zijn zéér bijzondere woningen die herinneren aan het Drenthe van weleer. Naast rust, ruimte en privacy vindt u er alle gemakken die van een vakantiewoning mogen worden verwacht. Wilt u meer weten?

zie www.drentslandschap.nl/logies.nl
of

bel tijdens kantooruren (0592) 30 41 39.